

«Өркөн өй» интеллектуальной оонньуу сценарийа
(3-4 кылаас оџолоругар аналлаах)

«Өркөн өй» интеллектуальной оонньуу сценарийа
(3-4 кылаас оџолоругар аналлаах)

Сыала уонна соруктара:

- Оџолор толкуйдуур дьџџурдарын сайыннарыы;
- Хамаанданан курэхтэһии тыһын иитии, алын сүһүџ кылаас оџолорун билиилэрин ханатыы;
- Кинигэни аабыыга угуйуу;
- Төрџџбүт дойдуларын үгэстэрин билии, төрџџбүт дойдуга тапталы ингэрии.

Туттуллар материаллар:

Экран, проектор, ноутбук, флажоктар, џс хоһооннордоох карточкалар, ручкалар, кумааџылар.

Кыттааччылар: 3-4 кылаастарыттан хамаанда. Хамаанда састааба - 6 оџо. Хас биирдии хамаанда ааттаах, капитаннаах.

Ытааччы: Үтүџ күнүнэн, күндү оџолор! Бүгүн биһиги манна 3-4 кылаас оџолорун «Брейн-ринг» оонньууга билиилэрин -керүүлэрин тургутуһан көрџџрү кэлэн турабыт. Бары чуумпурабыт. Ким санарбыт – ол хамаандаттан баал көбүрүүр. Таайдаххытына, капитан флажогун џрџ уунар. Бары бэйэ-бэйэџитин кытта сүбэлэлэџит, биир - икки мүнүүтэ бэриллэр.

Оонньуубутун саџалыыбыт. Хамаандалар бэйэџитин кылгастык билиһиннэрэргэ ынҕрабыт.

1 түһүмэх. Билии – көрүү аартыгынан

Бу түһүмэххэ билии араас эйгэтиттэн боппуруостар бэриллиэхтэрэ, ким таайбыт, флажоктаргытын уунаџыт. Сџп эппиэт аайы 1 баал.

1. Саха остуола? (сандалы)
2. Саха Өрџспүүбүлүкэтин бастакы Президентэ? (М.Е. Николаев)
3. Таба тыһыттан тигиллибит кыһынны атах таһаһа? (этэргэс)
4. Саха сиригэр Аџа күнэ хаһан бэлиэтэнэр? (Муус устар бастакы баскыһыанньатыгар бэлиэтэнэр)
5. Саха Сирин киин куората? (Дьџкуускай)
6. Убаџас сүџгэйтэн ытыйыллан оноруллар џбүгэ аһа? (күџрчэх)
1. Ханнык мультиктар сахалыы санарбыттарай? (“Маша уонна Эһэ”, “Фиксиктар”)
2. Саха сиригэр Ийэ күнэ хаһан бэлиэтэнэр? (алтынныы үһүс џрџбүлүгэр)
3. Аты баайар ытык баџана? (сэргэ)
4. Саха Өрџспүүбүлүкэтин былааџа хас џгнџџбүй? (түџрт џгнџџџ)
5. Сахалар сайыны көрсџр бырааһынныыктара? (ыһыах)
6. Саха тыһынан тахсар оџолорго аналлаах канал? ютуб, рутуб. (Чохоон)
7. Бар дьџну маанылыыр-күндүлүүр атахтаах иһит? (Чороон)
8. Саха телевидениетыгар оџолорго аналлаах биэрии? (Биһикчээн)
9. Саха музыкальной инструмена? (хомус)
10. Саха сирин сүрүн џрүһэ? (Өлүџнэ)
11. Саха дьахтарын ыһыахха кэтэр ырбаахыта? (халадаай)
12. Кыһыл кинигэџэ киирбит кэрэ, сэдэх сибэки? (сардаана)
13. Олонхоџо айыы дьџнун көмүскээччи кимий? (Ньургун Боотур)
14. Биэ үтүттэн оноруллубут кыынньар утах? (кымыс)

2 түүхэмэх. Өс хооонун ситэр

Оџолоор, билигин иккис түүхэмэхпитин саџалыбыт. Бу түүхэмэхпит аата “Өс хооонун ситэр” диэн.

Хас биирдii хамаандаџа туспа сорудах өс хоооннору ситэри

Биир тыл минньигэс, биэс тыл (Сымсах)

Киһи тыла -.... (Ох)

Күүөх көппө, күүөх ... (сүрэх)

Үтүүө ат биир кымньыылаах, үтүүө киһи биир ... (Тыллаах)

Кырдыџастан алгыһын ыл, эдэртэн.... (Эйэтин) ыл.

Үчүгэй майгын – көтөр.... (Кынатын)

Норуот күүһэ – көмүүөл(Күүһэ)

Ким доџордоох – ол (Дьоллоох)

Доџор доџорун алдыархайга (Хаалларбат)

Тыала суохха мас... (Хамсаабат)

Эр киһи тыла.... (Биир)

Кыыс оџо – омук.... (Анала)

Күн сири сырдатар, үөрэх – (Киһини)

Күүөскүн эрдэттэн ... (Өрүүнүмэ)

Эрдэ саџалыан, эрдэ ... (Бүтэриэн)

Алдыатар – дөбөн, онгорор - (Уустук)

Хас биирдii сөп өс хооонугар 2-лии баал эбиллэр.

3 түүхэмэх. Төрөөбүт улуухум.

Бу түүхэмэххэ төрөөбүт улуускутун төһө билэргитин билиэхпит. Хас биирдii сөп эппиэт 1 баалынан сыаналанар.

1. Биһиги улууспут киинэ? (Покровск)
2. Ханалас улуухугар хас нэһилиэк баарый? (18)
3. Улууспут баһылыгын аата? (Иринеев Олег Валерьевич)
4. Ханник нэһилиэккэ олоробут? (Нөмүүгү)
5. Улууспут хаһыатын ааттаан? («Ханалас»)
6. Ханаластар ытык көтөрбүт? (Хотой)
7. Хотугу Илин Сибииргэ соџотох зоопарк? (Орто дойду)
8. Нөмүүгү оскуолата ким аатын сүгэрий? (Алексей Васильевич Дмитриевич)
9. Сайыннары ирбэт муустаах, ыраас мэнэ уулаах сирбит? (Булуус)
10. Покровской төрүүттэммит сыла? (1682)

Бу түүхэмэх кэнниттэн саамай аџыйах бааллаах хамаанда туоруур.

4 түүхэмэх Төрөөбүт тылгын төһө билэџин?

Бу түүхэмэххэ төрөөбүт тылгытын төһө билэргитин билиэхпит. Хас биирдii сөп эппиэт 1 баалынан сыаналанар. Бу түүхэмэх кэнниттэн саамай аџыйах бааллаах хамаанда туоруур.

1. Сөпкө суруллубут тылы тал?

а) Быччын.

б) Былчын.

с) Быччын.

2. Ыйар тарбах аата - ...

а) Тойон эрбэх.

- b) Аата суох.
c) Сөмүйэ.
3. Сөпкө суруллубут тылы тал?
a) Луоска.
b) Ньюоска.
c) Луожка.
4. Элбэх ахсаан сыһарыыта сыһа туттуллубут тылын тал?
a) Дьоллор. (дьол элбэх ахсаанна туттуллубат)
b) Оҕолор.
c) Кинилэр.
5. Сөпкө суруллубут тылы тал?
a) Сүллүүкүн.
b) Сүүлүкүн.
c) Сүллүкүүн.
6. Сыһа ханыыласпыт тылы тал?
a) Күл – сал.
b) Өс – тыл.
c) Үөн – көйүүр.
7. Сыһа суруллубут тылы тал?
a) Дурда.
b) Кизэ.
c) Маһабын. (Маһаһын)
8. “Тутуллубут” диэн тыл сөптөөх олобун тал?
a) Туллубут.
b) Тутуу.
c) Тут.
9. Сыһа ханыыласпыт тылы тал?
a) Үөр – көт.
b) Тур – сүүр.
c) Билии – көрүү.
10. Көһүүнэ суох, сайаҕас, эйэбэс майгылаах киһи?
a) Элээркэй.
b) Үөрүннэн.
c) Элэккэй.
11. Сыһа суруллубут тылы тал?
a) Илииннэн. (Илиинэн)
b) Массынанан.
c) Ойурунан.
12. Саһархай өң атыннык хайдах этиллэрий?
a) Араһас.
b) Араҕас.
c) Сырдык саарыл.
13. Сөпкө суруллубут тылы тал?
a) Маайын.
b) Мааһын.
c) Баарын.
14. Саха алпаабытыгар хас буукуба баарый?
a) 33.
b) 40.
c) 38.
15. Ийэ тыл уонна сурук – бичик күнэ ким төрөөбүт күнүн кытта ситимнээбэй?

- a) С. А. Новгородов.
 - b) П. А. Ойуунускай.
 - c) А. Е. Кулаковской – Өксөкүлээх Өлөксөй.
16. Саха сиригэр Ийэ тыл уонна сурук – бичик күнэ хас сыллаахха төрүттэммитэй?
- a) 1996.
 - b) 1998.
 - c) 1997.
17. Элбэх ахсаан сыһыарыта сыһа туттуллубут тылын тал?
- a) Киһилэр. (Киһи – биир ахсаан; дьон – элбэх ахсаан)
 - b) Кыргызтар.
 - c) Уолаттар.
18. «Бегун» диэн тыл сөптөөх тылбааһын тал?
- a) Сүүрээччи.
 - b) Сүүрүүһүт.
 - c) Сүүрүк.
19. «Ступня» диэн тыл тылбааһын тал?
- a) Тинилэх.
 - b) Уллунах.
 - c) Бэрбээкэй.
20. «Запястье» диэн тыл тылбааһын тал?
- a) Окумал.
 - b) Хары.
 - c) Бэгэччэк.

Финал. Биир тылтан элбэх тылла таһаар.

Ыһтааччы: Бүтэһик түһүмэхпитигэр финалга кэллибит. Бу түһүмэххэ 2 мүнүүтэ иһигэр бэриллибит тылтан ким элбэх тылы таһаарбыт, ол элбэх баалы ылар. Хас биирдии тылга 1 баал.

ХАЙЫҺАРДЬЫТ (хайыһар, хайа, айах, тыа, тый, хаарты, хаһа, дыахтар, хаар, ыйаах, дыаат, ыт, тыһы, ыһыах, тар, харта, ый, хааһы, хайдыы, таайыы, таай)

Дьүүлүүр сүбэ түмүк таһаарар кэмигэр көрөөччүлэри кытта оонһуу.

Көрөөччүлэри кытта оонһуу (таабырын)

1. Танаһын сылга түөртэ уларытар баар үһү (Сир)
2. Сиргэ түһэр эрээри, сиртэн кыайан турбат баар үһү (Ардах)
3. Сайын сүтэр, күһүн тиллэр баар үһү (Хаар)
4. Куттаммыта эрэ куоска, манаммыта эрэ мааска, соһуйбута эрэ сохсо баар үһү (Кутуйах)
5. Ыалдыбат да ынчыктыыр, сүтэрбэт да көрдүүр баар үһү (Сибииһинньэ)
6. Атын оҕо санатын истибэт, бэйэтин эрэ оҕотун санатын истэр (Күлүүс)
7. Соһуруу дойдуттан соххор харахтаах эмээхсин кэлэн ойуу-бичик онорор үһү (Иһнэ)
8. Уон киһи кэтэһинэн сирэйдээх үһү (Тыһыраһтар)
9. Сытыйбыкка эрэ сыстан, минньигэскэ эрэ бэрт, сааһарга эрэ салан баар үһү (сахсырба)
10. Биирдэ мииниллэр икки ат баар үһү (Хайыһар)
11. Барар да суола биллибэт баар үһү (Балык)
12. Тымныы дьэнкир таас уһаакка угуллар, убаһаска кубулуйан туохха бары туттуллар (Муус)
13. Тымныы түһэр– кэтэллэр, сылаас буолар– усталлар. Киирэр аанна бэйэтигэр аналлаах көхөлөөх (сон)
14. Мин баарбына таһырдыа танныбакка таһсыма, кулгааххыттан ытырыам, иэдэскиттэн кымаахтыам (Тымныы)
15. Куобах бэргэһэлээх оҕолор бааллар үһү (Чөнөчөккө хаар түспүтэ)

16. Сарсыарда түөрт харахтаах, күнүс икки атахтаах, киэһэ үс атахтаах баар үһү (Оҕо, улахан киһи, кырдыаҕас)
17. Сэттэ сыммыттан биирдэрэ кыһыл көмүс үһү (Өрөбүл)
18. Биир харыйа уон ордуга икки салаалаах үһү (Сыл 12 ыйа)
19. Тараҕай оҕонньоттор дьиэҕэ киирбиттэр да, тараҕайдара таһырдыа хаалбыт (тимэх)
20. Оттооҕор оччугуй, оҕустааҕар күүстээх баар үһү (Кымырдаҕас)
21. Минньигэс сыттаах, төгүрүк быһыылаах, арыыга сөтүөлээн араҕас өннөммүт.
Бу ханнык ас буолуой? (Алаады)
22. Туруорбах эркиннээх, кыракый түннүктээх, көмүлүөк оһохтоох, тулалыыр оронноох, халыҥ буор сыбахтаах былыргы саха ыалын дьиэтэбин (Балаҕан).
23. Итиинэн илгийэбин, сылааһынан тыынабын, аал уоккут, алаһабыт араҕаччыта буолабын (Оһох)
24. Сир иһигэр итии болгуо баар үһү (эһэ)
25. Икки чыычаах көтөөрү өндөннөһөллөр да хайалара да көппөт үһү (кулгаах)
26. Таһа таас, иһэ үрүн көмүс, ол иһигэр кыһыл көмүс баар үһү (сыммыт)
27. Умайар умайар да бүппэт баар үһү (күн)
28. Аска аҕыс, үлэҕэ үс баар үһү (сүрэҕэ суох киһи)
29. Тыла суох да барыны кэпсиир (кинигэ)
30. Тимир ат солко курдаах (иннэлээх сап)

Бытааччы:

Манан оонньуубут түмүктэнэр. Бука бары кыттыбыттарга махтал. Бүгүҥнү оонньууттан бары да туох эрэ сананы билбиккит буолуо диэн эрэнэбин. Оонньууну сөбүлээтигит дуо? Тугу ордук сөбүлээтигит? Туохха ыарырҕаттыгыт?

Кыайыылаахтарга эбэрдэ (кыайыылаахтарга грамота, кыттыбыттарга туоһу сурук туттарыыта).
Хаартыскаҕа түһүү.

